

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

криміналістики та кримінального процесу. Харків, 2017. С. 284-286 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

file:///C:/Users/user/Downloads/Ed48kcNUG2pV5y_qSe_T3vzgs-6C7PG8.pdf;

Ковальов Ю.Ю. Щодо наукової розробки проблем використання спеціальних знань під час розслідування корупційних злочинів / Актуальні питання досудового розслідування та тенденції розвитку криміналістичної методики. - Харків, -2018. - С. 88-89 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3513/Aktualni%20opytannia%20dosudovoho%20rozsliduvannia%20ta%20tendentsii%20rozvytku%20kryminalistychnoi%20metodyky_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y;

Єфімов Микола Миколайович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ МОРАЛЬНОСТІ

Подальший етап розслідування кримінальних правопорушень для працівників поліції є досить складним з огляду на проведення ряду слідчих (розшукових) дій, складних в проведенні як з огляду на сукупність тактичних, так і з огляду на кількість учасників. Серед них однією з найбільш складних за тактикою свого проведення є слідчий експеримент. Тому зрозуміло, що у криміналістичній літературі цьому питанню присвячено багато праць. Звичайно, важливість досліджень учених в даному аспекті є безперечною. В той же час, під час розслідування злочинів проти моральності ця процесуальна дія має певну специфіку, яка потребує додаткового висвітлення. Адже його вчинення пов'язане зі здійсненням ряду взаємопов'язаних дій.

Відповідно до ч. 1 ст. 240 КПК України з метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, слідчий, прокурор має право провести слідчий експеримент шляхом відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань [2]. Як бачимо, в диспозиції статті визначається дві його цілі: перевірка показань на місці та безпосередньо слідчий експеримент. Зрозуміло, що вони вирішуються в рамках однієї процесуальної дії, але їх досягнення має певну специфіку.

Перевірка показань на місці, як зазначає В.Г. Лукашевич, – це досудова слідча дія, яка полягає в зіставленні показань і порівнянні змісту сліду пам'яті суб'єкта кримінального процесу (свідка, потерпілого, підозрюваного) з реальною обстановкою на місці [3, с. 79]. Для розслідування злочинів проти моральності перевірка показань на місці має суттєве доказове і тактичне значення.

На думку С.О. Шейфера, перевірку показань на місці можна класифікувати за характером прийому її проведення. Дана класифікація має такий вигляд:

- правильність показань перевіряється шляхом пошуку ще не виявлених слідів події, які повинні бути, якщо в показаннях правильно відтворено хід події;

- правильність показань перевіряється шляхом виявлення таких об'єктів на місцевості, наявність яких може вплинути на хід події, що робить її можливою чи неможливою;

- правильність показань перевіряється шляхом виявлення «конкретної поінформованості» допитуваного;

- правильність показань перевіряється за допомогою протиставлення та поєднання деталей злочинного діяння, вказаного різними його учасниками [5, с. 121-126].

Перевірку показань на місці проводити доречно тоді, коли злочинні дії вчинені групою осіб, а окремі члени групи намагаються взяти провину на себе. В даному випадку потрібно запропонувати таким особам виїхати на місце події і засвідчити, яким чином і де вони вчиняли певні дії. Якщо особа не може продемонструвати конкретні місця вчинення злочинних дій та не вказує відповідні їм дії, стає зрозуміло, що кримінальне правопорушення учинено іншою особою.

В ході проведення слідчого експерименту крім перевірки показань особи можуть проводитись певні експериментальні дослідження. Тому слідчий експеримент В.В. Агафонов та О.Г. Філіппов визначають як пізнавальну дію, сутність якої полягає у проведенні спеціальних досліджень, пов'язаних зі встановленням, перевіркою або оцінкою можливості чи неможливості існування тих чи інших фактів, що мають значення для справи [1, с. 110].

Під час розслідування злочинів проти моральності слідчий експеримент проводиться для досягнення такої мети:

- для встановлення механізму вчинення злочину (61 % випадків);
- для визначення меж поінформованості або необізнаності злочинців про подію злочину (21 %);
- для перевірки та оцінки висунутих версій (45 %);
- встановлення та усунення суперечностей у показаннях потерпілих, підозрюваних, свідків (13 %).

Крім визначення видів слідчого експерименту, які можуть проводитись під час розслідування хуліганства, потрібно визначити

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

найбільш доцільні тактичні прийоми, що можуть при цьому застосовуватись.

Одним із найбільш доцільних тактичних прийомів при проведенні слідчого експерименту під час розслідування досліджуваної категорії кримінальних правопорушень є залучення відповідних спеціалістів.

У даних випадках також доречно використовувати натурні моделі. По-перше, цей тактичний прийом спрямований на актуалізацію у пам'яті моменту вчинення суспільно-небезпечного діяння. По-друге, це певним чином впливає на психологічні позиції злочинців, може викликати у них переживання, які виливаються у щире зізнання.

Та не слід забувати, що категорично забороняється проводити експерименти з використанням об'єктів, які є небезпечними для життя та здоров'я громадян, пов'язаних із загрозою знищення (пошкодження) державного чи індивідуального майна громадян, порушенням громадського порядку або приниженням честі та гідності людини.

Під час вчинення хуліганства групою осіб обов'язковим тактичним прийомом є проведення слідчого експерименту окремо з кожною особою. В даному випадку Ю.А. Чаплинська зазначає, що проведення експериментальних дій за участю кількох злочинців одночасно є неприпустимим, оскільки тягне за собою можливість узгодження між ними своїх позицій та дій. Крім того, пояснення одного учасника експерименту матимуть навідний характер стосовно інших [4, с. 185]. Крім запобігання негативному впливу співучасників один на одного, даний тактичний прийом зменшує можливість їх попередньої змови.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що слідчий експеримент є однією з найбільш трудомістких і складних слідчих (розшукових) дій, адже під час її проведення задіяна значна кількість осіб. Під час розслідування злочинів проти моральності слідчий експеримент проводиться здебільшого для встановлення механізму вчинення злочину, для визначення меж поінформованості або необізнаності злочинців про подію злочину, для перевірки та оцінки висунутих версій тощо.

Список використаних джерел:

1. Агафонов В.В., Филиппов А.Г. Криминалистика: Пособие для сдачи экзамена. – М.: Юрайт-Издат, 2006. – 224 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : прийнятий Верховною Радою України Законом №4651-VI від 13.04.2012 р. / відп. за випуск В. А. Прудников. – Х. : Право, 2012. – 392 с.
3. Лукашевич В. Г. Тактика общения следователя с участниками отдельных следственных действий (допрос, очная ставка, предъявление для опознания, проверка показаний на месте) : учеб. пособие / В. Г. Лукашевич. – К. : НИ и РИО КВШ МВД СССР, 1989. – 148 с.
4. Чаплинская Ю.А. Организация проведения следственного

эксперимента / Ю.А. Чаплинская // Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов. – Курск, 2014. – №2. –С. 54-56.

5. Шейфер С.А. О познавательной сущности и пределах применения проверки показаний на месте // Вопросы борьбы с преступностью. – №28. – Москва, 1978. – С. 116-133.

Захарко Андрій Володимирович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального
процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО ОЦІНКИ РЕГЛАМЕНТОВАНОСТІ В КПК УКРАЇНИ ПОРЯДКУ РОБОТИ З ЕЛЕКТРОННИМИ ДОКАЗАМИ

1 липня 2006 року з метою підвищення ефективності кримінальних розслідувань, що стосуються кримінальних правопорушень, пов'язаних з комп'ютерними системами і даними, і для надання можливості збирання доказів, що стосуються злочину, в електронній формі, в Україні набрала чинності Конвенція про кіберзлочинність (далі – Конвенція) [1], [2]. Згідно ст. 14 зазначеної Конвенції, кожна Сторона вживає необхідних законодавчих та інших заходів з метою конкретних кримінальних розслідувань або переслідувань, зокрема, до визначених Конвенцією кримінальних правопорушень¹, інших кримінальних правопорушень, вчинених за допомогою комп'ютерних систем, та збору доказів у електронній формі стосовно кримінального правопорушення.

Згідно ч.2 ст.1 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною кримінального процесуального законодавства України. Більше того, згідно з ч.4 ст.9 КПК України, у разі якщо норми КПК України суперечать міжнародному договору згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, застосовуються положення відповідного міжнародного договору України.

Але задекларовані Україною зобов'язання створити вище перелічені можливості компетентним органам не можна ототожнювати з конкретними повноваженнями органів досудового розслідування, прокурора. Наразі

¹ Незаконний навмисний доступ до цілої комп'ютерної системи або її частини; навмисне нелегальне перехоплення технічними засобами, без права на це, передач комп'ютерних даних; навмисне пошкодження, знищення, погіршення, зміна або приховування комп'ютерної інформації без права на це; навмисне серйозне перешкоджання функціонуванню комп'ютерної системи; зловживання пристроями; підробка, пов'язана з комп'ютерами, шахрайство, пов'язане з комп'ютерами тощо.